

B N A
GEBOUW
VAN HET JAAR
2 0 0 7

JURYRAPPORT

Gebouw van het jaar 2007

Regio Noord

INLEIDING

Bij de jurering in de Regio Noord hebben de inzendingen en selectie van te nomineren gebouwen geleid tot een discussie over de betekenis die de nominaties en winnaar kunnen hebben in het algemene debat over architectuur in Nederland. De jury was ervan doordrongen dat de selectie voor Gebouw van het Jaar niet enkel en alleen over esthetiek of functionaliteit diende te gaan. De nominaties, die woningen in diverse prijsklassen, scholen, stedelijk vernieuwing en een bioscoop omvatten, vertegenwoordigen in hun diversiteit dan ook vooral actuele thema's. Architectuur is immers ook een afspiegeling of echo van maatschappelijke ontwikkelingen. In lijn daarmee dient ook een architect zich te verhouden tot ontwikkelingen buiten zijn vakgebied. Dit kan variëren van bijna kritiekloze adaptatie van veranderende omstandigheden tot halsstarrige ontkenning van een gewijzigde realiteit. Binnen de genomineerde projecten zijn twee specifieke, maar uiteenlopende voorbeelden die een duidelijke illustratie van maatschappelijke ontwikkelingen zijn. De bioscoop van DP6 is een project waarbij zichtbaar wordt hoe conceptuele ontwerpkracht en -visie zich moeten verhouden tot beperkte budgetten en een klaarblijkelijk afwezige neiging tot duurzaam bouwen bij de opdrachtgever. In dit specifieke geval

lijkt de architect van de nood een deugd gemaakt te hebben. Met als gevolg een voorbeeld van visueel krachtige maar ook vrij vluchtige architectuur. De jury kan en wil geen unaniem oordeel vellen over het feit of de gevonden vormoplossing en gekozen strategie de juiste zijn. Wel is zeker dat het een opmerkelijk gebouw is dat symbool staat voor een groeiende tendens waarbij uiterlijke schijn het wint van duurzame degelijkheid.

Op een geheel andere wijze is het woon- en werkhuis van DAAD Architecten een reactie op actuele ontwikkelingen. In een steeds rijker wordende samenleving, waar wonen tot een consumptiegoed is geworden, klinkt de roep om meer individuele en op maat gesneden woningen steeds luider. In tegenstelling tot de ons omringende landen zijn de ervaringen met resultaten van particulier opdrachtgeverschap echter nog redelijk gering in aantal. De verwachting is dat hier de komende jaren verandering in zal komen. Door initiatieven van corporaties, architecten en natuurlijk particulieren zal de diversiteit aan vormen en voorbeelden van particulier opdrachtgeverschap gestaag groeien. Het genomineerde project van Faro architecten is hier ook een mooi voorbeeld van. Het project dat DAAD Architecten in samenwerking met de opdrachtgevers hebben gerealiseerd is echter vooral lovenswaardig omdat het zich op voorhand verzet tegen bestaande normen. De verwachting is dan ook dat het project, door zijn onaangepastheid en afwijkende karakter, ook op de langere termijn als een blijvend referentiepunt in de nog prille ontwikkeling van particulier bouwen in ons land zal fungeren. Echter ook in de huidige context van een samenleving die om normen en waarden draait is dit voorbeeld van dilettante architectuur van onschatbare waarde. Met de uitverkiezing van dit project tot Gebouw van het Jaar in deze regio wil de jury bewust een voorschot nemen op een noodzakelijk geachte discussie. Een discussie die moet gaan over durf, innovatie reflectie op de relatie tussen architect en consument.

WINNAAR BNA GEBOUW VAN HET JAAR 2007 REGIO NOORD

Woon- en werkhuis Hoogland en Versteegh, Groningen (DAAD Architecten)

Dit project is tegelijk fascinerend, bewonderenswaardig als grensverleggend. Het woon- en werkhuis, waarvoor de architect vooral het concept, de constructie en gevel heeft ontworpen, biedt en legt een grote mate van ruimte en (gewenste) verantwoordelijkheid bij de opdrachtgevers. Er is een weloverwogen keuze gemaakt voor terughoudendheid door de ontwerper en een langgerekt tijdpad naar uiteindelijk voltooiing waardoor dit project in meerdere opzichten grensverleggend te noemen is. De enige concessie die tot op heden bij dit project is gedaan betreft de tijd. De opdrachtgevers besteden immers meer dan gemiddeld veel aandacht en tijd aan de inrichting en het afbouwen van hun huis. Daarbij komt men niet zelden tot fascinerende oplossingen die soms briljant en soms matig of zelfs wreed zijn. Feitelijk is hiermee sprake van een levend voorbeeld van organische architectuur. Wonen is bij dit project samen te vatten als een werkwoord. De jury bewondert voorts de soepele houding van omwonenden en gemeente ten opzichte van dit 'parasitaire' object. Maar veel lof is er toch vooral voor de prikkelende bijdrage aan en commentaar op de soms overgereguleerde ontwerp- en bouwpraktijk in Nederland.

NOMINATIES BNA GEBOUW VAN HET JAAR 2007 REGIO NOORD

68 Keuzewoningen uit de blokkendoos, Lewenborg, Groningen (FARO architecten)

De combinatie van een strakke en beheerste uitstraling met een project voor consumentgericht bouwen is allereerst een nuttige correctie op veel veronderstelde kenmerken van deze wijze van bouwen. De architect is erin geslaagd om met een betrekkelijk laag budget toch keuzevariëaties voor bewoners aan te bieden en ook te realiseren. Dit heeft niet geleid tot een haast symptomatische rommelige beeld bij veel vergelijkbare projecten. Daarbij is vooral de optionele opbouw noemenswaardig. De trap is centraal in het huis geplaatst en biedt, bij afwezigheid van de opbouw, zicht op een daklicht met waardevolle

lichttoetreding. Bovendien is de architect erin geslaagd een aantrekkelijk suburbaan ensemble te creëren waar een mooi balans tussen geregisseerde variatie en herkenbare eigenheid of individualiteit mogelijk is. Daarbij is overigens wel meer aandacht besteed aan de vormgeving en detaillering van de voorgevel dan aan de achtergevel. Met het project wordt ten slotte een waardevolle bijdrage geleverd aan de gedachtevorming rond, recent en toekomstig, consumentgericht bouwen en is alleen daarom prijzenswaardig.

Harbour House, Oosterkade, Groningen (De Zwarte Hond)

De jury heeft zeer veel waardering voor dit zorgvuldig ontworpen en mooi afgewerkte wooncomplex. Het gebouw voegt zich, zeker naar de waterzijde toe, zeer overtuigend en harmonisch in het bestaande stedelijke weefsel. De overgang met de achterliggend laagbouw is weliswaar wat ingrijpender, maar nergens onacceptabel. De toepassing van het, overigens fraai en vakkundig aangebracht, metselwerk verleent het gebouw een stoere en industriële uitstraling. Toch gaat die ruigheid niet ten koste van de totstandkoming van een redelijk chique woonomgeving. Die wordt bereikt door een zorgvuldige detaillering van bijvoorbeeld terugwijkende binnengevels en een detaillering van de plint. Enige bedenkingen uit de jury overigens nog wel over de kwetsbaarheid van aangebrachte lampen bij ingang en de externe plaatsing van de liftkoker aan de achterzijde van het wooncomplex. Hoewel het bereikte resultaat niet spannend lijkt en zich op het eerste gezicht laat vergelijken met veel andere bakstenen dozen, onderscheidt dit gebouw zich wel degelijk. Het bereikte samenspel van details, schaalgrootte en inpassing in de context voorkomen dat dit gebouw verkeerd geïnterpreteerd kan worden als routinewerk.
en ietwat trendy

Nieuwbouw Scholengemeenschap Piter Jelles & De Brêge, Leeuwarden (Jeanne Dekkers Architectuur)

De opvallende vorm en materiaalgebruik verlenen de nieuwbouw voor de scholengemeenschap een

onvermijdelijke uitstraling. Ook de scheiding van het schoolterrein van de omliggende wijk door een gracht versterken de zichtbaarheid en functie van het gebouw. Deze, op zichzelf prettige en ruimtelijke barrière, leidt echter ook gemakkelijk tot associaties van 'gated education'. Een aantal 'harde' details in de gevel daargelaten, tracht het gebouw daarentegen, door de verdraaiingen van de gevel uitdagende en directe relaties met de omliggende ruimte te creëren. Ook vanuit het gebouw is door de architect zorg besteed aan de relaties en verbinding met de omgeving. Zo is bijvoorbeeld de kantinevloer lager dan het maaiveld aangelegd waardoor een tastbare relatie met de buitenruimte ontstaat. Ook de openingen in het dak zijn zo vormgegeven dat ze meer zijn dan slechts ramen waardoor licht naar binnen valt. De zorg die aan de vormgeving van de gevel is besteed, keert helaas niet overal terug in het interieur. Een aantal details, zoals het te dominante plafondgrid en de zware hekken zorgen voor een te drukke en wat rommelige sfeer.

Bioscoop Utopolis, Emmen (DP6 architectuurstudio)

Dit opvallende gebouw gesitueerd langs een toegangsweg aan de rand van Emmen dwingt het vormen van een opinie onverbiddelijk af. De opvallende bioscoop is namelijk een vat vol tegenstrijdigheden. Er is sprake van een sterk en doordacht concept dat voorziet in een effectieve en doelmatige vormgeving van een ruime bioscoop met de juiste, bijbehorende atmosfeer. De architect is er in geslaagd een buitengewoon architectonisch statement te maken dat zowel aan de verwachtingen van de gebruikers beantwoordt als dat het een conceptuele eigenzinnigheid tot uitdrukking brengt. De opvallende witte, vloeiende vorm geven het gebouw de vanzelfsprekende uitstraling van een landmark voor de gemeente als die van een onweerstaanbaar magnetisch uitgaanscentrum.

Deze overtuigende signaalarchitectuur wordt echter gecontrasteerd door een enigszins zorgwekkende afwerking en gebrekkige bouwkundige uitvoering. De constructieve achilleshiel accentueert tegelijkertijd ook de doorslaggevende betekenissen van het gebouw. De bioscoop verbeeldt een thematisering van een voorbijgaande tijdsgeschiedenis, illustreert de voorbijgaande schijn(architectuur) en

is symbool van een dreigende vermarkting van bepaalde delen van het vakgebied.

Revitalisatie van De Manege voor het Piter Jelles Gymnasium. Leeuwarden (Architectenbureau Heldoorn)

De essentie van dit ontwerp, een gebouw in een gebouw, roept allereerst verbazing op over de noodzaak en het nut van een dergelijke exercitie. De toevoeging van een glazen 'kas' in een stenen omhulsel overtuigt echter in veel opzichten. Allereerst waarborgt de ontwerpkeuze het vrijwel intact blijven van het bestaande, monumentale manegegebouw. Waar wel aanpassingen zijn doorgevoerd overtuigen deze door harmonische, ingetogen en zorgvuldige uitvoering. Zoals bijvoorbeeld bij de vergrote ramen in de zijgevel en de aangepaste reconstructie van de houten wanden langs de binnenzijde van de gevel. De nieuwbouw raakt de oudbouw vrijwel nergens en toont daarmee zowel respect voor het oude gebouw als dat het de eigen aanwezigheid en autonomie extra benadrukt. Het programma van het nieuwe 'interieurgebouw' dat, onder andere vier leslokalen, 'studietribunes' en bibliotheek omvat, is verwerkt tot een prettige en unieke ruimte. Het resultaat is een bijzondere lesomgeving die tegelijk een eigenzinnig, onconventionele als stimulerende sfeer uitstraalt. De jury maakt zich uiteindelijk alleen enige zorgen over de effectiviteit van een aantal akoestische maatregelen, de klimaatbeheersing en wijze van onderhoud van de glazen gevel.

Herstructurering Martinibuurt Wolvega (KAW)

De jury is zeer te spreken over de wijze waarop de betrokken ontwerpers dit herstructureringsproject een nieuw en verfrissend imago hebben willen geven. De gevonden oplossingen in zowel materialisering van de gevels als de aanpassing van de bestaande stedenbouwkundige structuur overtuigen. Door de dramatisering en accentuering van een nieuwe as door de wijk ontstaat zowel een ander perspectief als een nieuwe wij. Dat daarbij niet de toevlucht is genomen tot categorische sloop maakt het bereikte alleen maar lovenswaardiger. Ook de eenvoudige, maar effectieve ingreep van het gedeeltelijk optillen van het bestaande zadeldak maakt indruk. In alle gevallen slaagt het project de voorheen aanwezige monotonie te doorbreken. De jury herkent in de geslaagde transformatie van het

woonwijkje een goede samenwerking tussen architect en projectontwikkelaar. Het eindresultaat is een voorbeeldig project dat nieuwe allure weet te geven aan een weinig opzienbarend jaren vijftig-wijkje. In dat opzicht kan het wellicht als lichtend voorbeeld dienen voor andere projecten die in het kader van stedelijke vernieuwing nog op stapel staan.

Jury Regio Noord

Fons Verheijen (voorzitter) VVKH Architecten Leiden

Oliver Thill Atelier Kempe Thill Rotterdam

Joost Ector Ector Hoogstad Architecten Rotterdam

Fer Felder De Principaal Amsterdam

Ruud Brouwers architectuurcriticus

Jurysecretaris

Jaapjan Berg Curator_Organisator_Moderator, Amsterdam